

מנחות יח היא שיחתי

נושאים לשיחה ודיון
לקחת מדף הגמרא אל משעולי החיים

שיעורי "היא שיחתי" מיועדים ללומדי הדף היומי המבקשים להעשיר את הלימוד עם נושא מעניין לקחת הביתה".

הם כוללים נושאים לדיון, פולמוסים, חיזוקים, לקחים, קושיות, הקשרים לפרשת השבוע והמועדים, ועוד ועוד.

מטרת השיעורים לעורר שיח תורני גם לאחר שהלימוד הסתיים. בבית או בעבודה, עם האשה או הילדים, בשבתך בביתך ובלכתך בדרך.

אוצר | רבי אלעזר בן שמוע לשיטתו

רבי אומר שהיה יוסף הבבלי "חביב לו ביותר עד לאחת". וצריך להבין מהי ההדגשה "ביותר" "עד לאחת" ומה היה הספר חסר אילו היה אומר שהיה חביב לו.

נראה לומר שהרי רבי אלעזר בן שמוע הוא היה אומר במסכת אבות "יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך", ממילא כל תלמידיו היו חביבים עליו, לכן הוצרך לומר שיוסף הבבלי היו חביב לו ביותר, עד לאחת, יותר מסתם תלמיד שהיה מחבבו.

וחיפשותי מי שעמד בזה שרבי אלעזר בן שמוע חיבב את יוסף הבבלי 'לשיטתו' ש"יהי כבוד תלמידך חביב עליך", ובקשתי לי רב או חבר ולא מצאתי, ואמרת אולי מקום הניחו לי מן השמיים לכוון לאמיתתה של תורה.

המלצה מוזיקלית | אשריכם תלמידי חכמים

השיר הקשור לדף שלנו הוא כמובן "אשריכם תלמידי חכמים" של ר' אוהד מושקוביץ נ"י. רוב שומעיו אינם מכירים את מקור תיבות השיר "אשריכם ת"ח שדברי תורה חביבים עליהם", מסתמא יש שסבורים שהמילים הם מליבו של הזמר... אבל אתם, אתם זכיתם ללמוד את המילים המרגשות הללו במקורם בדף שלנו, כשהן נאמרות מתוך דמעות הזולגות מעיניו של רבי אלעזר בן שמוע.

אהבת תורה | נמדדת ביחס לדברי תורה "קטנים"...

אנו רואים שעיקר התפעלותו של רבי אלעזר בן שמוע ממה שיוסף הבבלי כל כך חשק לדעת פרט אחד "קטן" מן התורה.

אודות אהבת כל פשט אמיתי מן התורה, ידוע שהביאו לפני הגר"א

ספר אחד שבתחילתו התבאר הטעם שתפילת שחרית מתחילה בפיוט 'אדון עולם' דוקא, משום שאברהם אבינו תיקן תפילת שחרית, והוא הראשון שקראו לקב"ה אדון, והגר"א שמח בפירוש זה וקילסו מאד.

מסופר ששאלו את רבינו הגרי"ז מה פשר השמחה הגדולה של הגר"א בפירוש זה שאיננו בעל חריפות מיוחדת. והשיב הגרי"ז: הגר"א לא חיפש גאונות, הוא אהב את האמת הפשוטה, ומכיון שהפשט הזה אמיתי ונכון הוא קילס אותו כל כך.

זקני רבי שמחה שלמה לוי"ן זצ"ל היה רגיל לספר כך:

פעם אחת נכנסתי אל רבינו יחזקאל אברמסקי זצ"ל ואמר לי (כמדומה בשם הגר"א) פשט נאה בגמרא יומא דף פ"ב ע"ב 'ההיא עוברא דארחא, אתו לקמיה דרבי חנינא אמר להו לחושו לה, ולא אילחישא, קרי עליה 'זורו רשעים מרחם', נפק מינה שבתאי אצר פירי', ואמר רבי יחזקאל שעיקר כוונת הגמרא ללמוד מסיפא דקרא (בפסוקים הבאים שם) 'זורו רשעים מרחם... אשר לא ישמע לקול מלחשים', שכבר ברחם אימו אינו שומע לקול הלוחשים לו יום כיפורים היום.

לאחר זמן אמרתי הוורט הזה לגיסי הגרי"ש אלישיב זיע"א והוא שש ושמח בביאור זה. לאחר זמן שמעתי שבימי חול המועד השמיע הגרי"ש"א פירוש זה לאורחיו הרבים, והיה חוזר עליו כמה פעמים, ומקלסו ומשבחו שהוא אמת לאמיתתה של תורה.

ואמרת על זה, שזהו מבחן גדול לדעת מיהו תלמיד חכם שזכה לאהבת תורה באמת, מי שהוא שמח כל כך בביאור זה, אע"פ שאין בו עומק גדול ועיון עמוק, אות היא שהוא אוהב את התורה באמת, ולכן יקר בעיניו כל ביאור אמיתי בכוונת הגמרא.

ציטוט | דברי החזון איש המרטיטים על יוסף הבבלי

החזון איש באמונה ובטחון שלו (פ"ג אות כ) הביא את הגמרא שלנו, וכתב על זה בסגנונו המרגש:

דברי חז"ל כשמנ הטוב יורד לעצמות להלהיב הלבבות לאהבת התורה ולשעשע על זיו חמדתה, עד שכלתה נפשו של יוסף הבבלי באבדת

ובינתיים שיסע למקומות אחרים... הוא סבר וקבל, אך מכיון שכבר הייתה זו שעת לילה מאוחרת נשאר לישון שם, הביאו אותו למלון הוא עלה על יצועו ובשעת לפנות בוקר מוקדמת הוא כבר קם...

כעת מגיע החלק הכי מרגש בסיפור הזה: הוא יוצא בשקט מחדרו במלון לפרוזדור והוא רואה שבפרוזדור מסתובב הלוח וחזור אריה, 'אריה דבי עילאי', הולך הלוח וחזור ומשנן גמרות, היה זה הרידב"ז... מראהו היה נורא נוראות, עם העיניים הבעורות שלו, הולך הלוח וחזור וחוזר על תלמודו כדרכו, כך היתה דרכו של הרידב"ז לומר גמרות בעל פה, והוא ר' מנחם אויערבאך ראה לפנות בוקר את הדמות הקדושה הזו (אינני יודע אם ידע מראש שזה הרידב"ז או שהבין בשעת מעשה ממראה עיניו), נגש אליו בחרדת קודש לקבל את פניו, שואל אותו הרידב"ז: ווער זיינט איהר? מי אתה? אז הוא ענה: אני מנחם אויערבאך מירושלים, אומר לו הרידב"ז: אולי אתה נכד של האמרי בינה? אפשר זיינט איהר א אייניקל פון דער 'אמרי בינה'? והוא אומר: יא, כן...

אומר לו הרידב"ז: איר וויסט אז אייער זיידע האט פארזען א 'משנה למלך'?! אתה יודע שהסבא שלך נשמת ממנו 'משנה למלך'?! 'ור' מנחם בשקט אומר: נכון, בגלל שהמשנה למלך נשמת ממנו תוספות... הרידב"ז בשמעו זאת נדלק ממש, והתחיל הרידב"ז ללכת הלוח וחזור, וכמובן שמיד העביר הרידב"ז במחשבתו את כל התוספות אך הוא לא מוצא את התוס'... אז ר' מנחם אויערבאך אומר בשקט: זה תוספות בסדר נזיקין... הוא לא אמר את המסכתא... ואז על המקום הרידב"ז נעצר ונתן צעקה: אוי ווי! זה הרי תוס' בבבא קמא דף... ד"ה... ואחר כך דבר ראשון הוא נתן לו נשיקה... [הרידב"ז היה מנשק את כולם, גם את הילדים בחיידר כאשר היו גומרים את הלימודים בחיידר היה עומד ומנשק אותם מרוב אהבתו את התורה, כיון שהיתה לו אהבת התורה נוראה]

מיד אומר לו הרידב"ז: תגידי בשביל מה באת לכאן? מה אתה עושה פה באמריקה, אתה הרי מירושלים...

משיב ר' מנחם: באתי למגבית בשביל המוסדות בירושלים. או אז אומר הרידב"ז: תראה, אני גם באתי בשביל מגבית, אבל אם אתה נכד של האמרי בינה' שהוא תפס את המשנה למלך שאישתמיטתיה תוספות... אז אני עוצר את המגבית שלי ועכשיו שבועיים אני מגוייס למגבית שלך... שבועיים הוא עבד בשבילו, רק בשבילו הוא עבד...

כך סיפר לי ר' אלעזר צדוק טורצין בשם ר' יצחק גרינברג. אך בכל זאת רציתי לדעת ברור את הענין כתבתי מכתב לר' יצחק גרינברג שהיה גר בפתח תקוה, וכתבתי ששמעתי מר' אלעזר צדוק טורצין שסיפר משמו כזה סיפור מהרידב"ז, והייתי מעוניין לשאול אותו שתי שאלות: א' אם הסיפור נכון ובצורה הזאת, ב' מה התוס', מה המשנה למלך ומה האמרי בינה... והוא שהיה אדם חביב וזריז ענה שהסיפור הוא אמת ויציב וכתב שהוא יליד יפו הוא למד בתלמוד תורה 'אור זורח' שם ביפו ואחר כך עדיין בילדותו שלחוהו ללמוד בירושלים ובמשך שנות ילדותו הוא גדל בביתו של ר' מנחם אויערבאך בירושלים והוא סיפר לו פעם בהזדמנות את הסיפור הזה, כך שהסיפור הוא מאה אחוז נכון ומסופר טוב, אבל את המקום של התוס' המשנה למלך והאמרי בינה הוא לא זוכר...

הלכה אחת, ואשר צהבו פניו לחדוות עוזו בהחזרת אבידתו ואשר התפעלות נפשו של ר"א על אהבת תלמידו הזליגו את עיניו דמעות של גיל והנאת זיו מיצוי המידות (א"ה, 'מיצוי המידות' ע"ש 'למצות מידות' בסוגיין).

והחושך נפשו מעיון ההלכה ואשר חשך בזה את נפשו מלטעום טעם חכמה, הלא לא אבדה אחת אבד רק איבד את כל ישותו וישם את כל היותו לאפס, ומה יתרון לאויל תחת השמש הולך חשכים ואין נוגה לו, וילד משתובב כל צבא ימיו, לא ידע את חליו ולא ירגיש מכאוביו, פיו ידבר גבוה ולבו רהב כאיסתרא בלגינא, יגדל בעיניו קטנטנותיו ושבע צחצחות, ילין ברב גאוה, את עניו לא ידע ואל החכמה לא ירעב כאמרם "אין שוטה מרגיש".

מעשה | אהבת התורה של הרידב"ז מסלוצק

בימי לימודי בתלמוד תורה 'תורת אמת' בבני ברק, היה מגיע הגאון רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל בערב חג השבועות, לדרוש בפני ילדי הת"ת על אהבת התורה, והיה מספר את הסיפור הבא (אני מביא אותו כפי שהועתק בספר שיחותיו):

"...בירושלים היה גר גאון נורא ר' מאיר אויערבאך זצ"ל שהיה קודם רב בקאליש מחבר הספר אמרי בינה הוא נפטר בשנת תרל"ח, היה לו נכד אשר קראו לו ר' מנחם אויערבאך בן בנו של האמרי בינה, והוא היה תלמיד חכם מובהק ומעסקני הציבור הגדולים בירושלים.

בילדותו זכה ר' מנחם ללמוד אצל הסבא האמרי בינה' ופעם באמצע הלימוד אומר האמרי בינה' לנכדו: "מנחם, תדע לך אם פעם יפגוש אותך מישהו ויטען לך על הסבא שלך האמרי בינה שנשמת ממנו 'משנה למלך', וזה הרי בזיון שאישתמיטתיה 'משנה למלך' אז תענה לו על המקום של 'משנה למלך' אשתמיטתיה תוס' מפורש... ולכן לא הבאתי את דבריו..." כך אמר לו, והמשיכו ללמוד...

עברו שנים, והמנחם הזה גדל בשנים וגדל בתורה, וכאשר היה כבר כבן ארבעים והיה מעסקני הציבור בירושלים שבאותו זמן והיה המצב הכלכלי בירושלים חמור מאד, החליטו הגדולים שבירושלים שהוא יסע לארצות הברית ויעשה שם מגביות עבור אנשי ירושלים.

הוא נסע לארצות הברית והגיע למקום מסויים כדי לערוך שם מגבית, כשהגיע לשם אמנם קיבלוהו בסבר פנים יפות וברכוהו בברכת 'ברוך הבא' וכו' אך אמרו לו שהעיתוי הזמן שהוא בא לא כל כך מתאים כדי לעשות מגבית, מכיון שבדיק אתמול הגיע לכאן הרידב"ז מצפת בשביל המגבית למוסדות שלו בצפת, שגם שם היה המצב קשה, והסבירו לו שכאן במקום אי אפשר לעשות מגבית לשני משולחים באותו זמן... ולכן שיתן קודם לרידב"ז שבועיים שיעשה את המגבית שלו, ואחר כך ימתין עוד שבועיים שיוכלו בני המקום לעמוד בעוד מגבית ואז יבוא,

לנו הדין, וכך עשו. רבם היה ת"ח, אבל לא התמצא כל כך בד"ת מסובך כזה, וביקש מהם להמתין מעט. נכנס לחדר שני לבדו ואחר זמן מועט יצא ופסק להם הדין כך וכך. הפסק נראה בעיניהם, השביע את רצונם ובאו על סיפוקם.

כעבור זמן מסויים כשהזדמן להם שוב להיות בטיסמניץ אמרו זה לזה הבה וניכנס אל הרב מטיסמניץ אשר בשעתו אמר לנו שיכול לפסוק את הדין רק למחרת, ונראה איך הוא פסק את דינו. נכנסו אל רבי משולם לשמוע את פסק דינו, השמיעו דברי התנצלות על שלא באו לשמוע את פסק הדין למחרת, אמר להם רבי משולם: כך וכך פסקתי. בעלי הדין התפלאו לשמוע כי פסקתו של רבי משולם דומה ממש לפסק שפסק הרב שלהם. בשמעם זאת הביטו זה אל זה כאילו בקורטוב של תמיהה.

הבין רבי משולם שדברים בגו, ושאלם מה לכם תמהים? לא יכלו להתאפק וסיפרו לו את כל המעשה כפי שהיה אמת לאמיתה, וכי גם הרב שלהם פסק כך לאחר שהות של מחצית השעה בלבד.

כששמע רבי משולם כי רב פלוני באחת העיירות הקטנות ידע להשיב במשך זמן קצר על ענין כה קשה, אמר בליבו הלא זה גאון נפלא בדורנו וצריך להכירו ולדעת ממנו. לא היסס רבי משולם ומיד נסע אל אותו רב, בבואו לביתו התעטף ונכנס בחדרה ועמד לפניו בהכנעה רבה כתלמיד בפני רבו, ושאל אותו כיצד ידע כבוד הרב לפתור כמעט ללא שהיות ענין כה מסובך שאני בעצמי נאלצתי לדחות את בעלי הדין עד ליום המחרת.

השיב לו הרב: האמת לא אכחד אמנם לא ידעתי כלל מה להשיב בענין, ונעשה לי קשה על הלב, בצר לי נכנסתי לחדר השני התייפחתי בבכי וביקשתי רחמים, ואמרתי לפני השי"ת: הלא אני רב העיירה והבעלי בתים לא יודעים להבחין בין דבר קשה לקל, ואם לא אדע להשיב להם תשובה הרי זה יגרום חילול ה' ח"ו. כנראה נתקבלה תפילתי כי כאשר ניגשתי לארון הספרים מיד מצאתי ספר ישן שבו מבוואר היטיב כל הענין הזה וכך פסקתי...

מששמע זאת רבי משולם איגרא פנה מיד אל דלת היציאה ואמר לרב בזה הלשון: "לבכות?! לבכות גם אני יודע...! אבל על התורה צריך לעמול ולהתייגע ולהשתוקק השתוקקות עצומה לכוון אל האמת..." והלך לו.

זוית אישית | "לבכות גם אני יודע"...

את הסיפור הנ"ל היה מספר לנו הגרמ"מ זצ"ל מדי שנה בערב חג השבועות, ובכל שנה היה מסיים ואומר: בחור אחד הראה לי שהרש"ש במקום פלוני מעיר שהמשנה למלך נשמטו ממנו דברי התוספות במסכת... דף... אמנם עדיין אינני יודע היכן האמרי בינה' השמיט את אותו 'משנה למלך'... לכן, אני מבקש ממכם, שכשתהיו גדולים ותלמדו 'אמרי בינה' ותראו היכן הוא משמיט 'משנה למלך' שנשמטו ממנו דברי התוספות, תשלחו לי בבקשה את המראי מקומות הללו...

שנה אחת, החלטתי שאינני יכול לראות עוד ב"סבלו" של הגרמ"מ ש, אבדוק בעצמי באמרי בינה... חזרתי הביתה, ובעזותי הוצאתי מארון הספרים את הספר 'אמרי בינה' ופתחתי כלאחר יד, והנה נפתח הספר בדיוק במקום העוסק בסוגיא זו שבה נשמטו דברי התוספות מהמשנה למלך... הראתי לאאמו"ר את האמרי בינה ושאלתי אותו האם אכן נראה שכאן השמיט האמרי בינה את דברי המשנה למלך... לאחר שעיין אאמו"ר בדברים ואישר לי זאת, שלחתי מכתב להגרמ"מ עם פענוח החידה... לא היה קץ לאושרי...

או אז סיפר לי אאמו"ר שליט"א את הסיפור הידוע מרבי משולם איגרא 'לבכות גם אני יודע'... ואמר לי: לפתוח את הספר ולמצוא בהשגחה פרטית את התשובה, זה נפלא מאד, אבל לא זה התכלית... העיקר הוא להשיג את הידיעות בעמל וביזע...

לא מכירים את הסיפור? הנה הוא: באחת מלילות חול המועד סוכות בעת שמחת בית השואבה סיפר רבינו אהרן קוטלר זצ"ל את הסיפור הבא:

אל הגאון רבי משולם איגרא זצ"ל באו לדין תורה שני בעלי בתים מאחת העיירות, העניין היה קשה ומסובך ביותר ונאלץ לדחות את פסיקת הדין ליום המחרת. לבעלי הדין ירט הדרך, ולא יכלו לשהות עוד בטיסמניץ, אמרו אחד לשני הרי יש לנו רב בעיירתנו נלך אליו ויפסוק